

Theaterlezen

team

Theaterlezen is een motiverende samenleesvorm, waarbij twee of meer deelnemers beurtelings hardop een tekst voorlezen vanuit verschillende personages. Het is stemtheater – er is geen decor nodig, net zo min als kostuums en rekwisieten.

Na een aantal keren oefenen volgt een leesvoorstelling.

Theaterlezen, in de vorm van korte teksten, is ontwikkeld door Elseline Knuttel, Master SEN-dyslexie, uitgever van *De Inktvis* en eigenaar van leesLETTERS in Dordrecht.

Toen Elseline nog bibliothecaris was, ontdekte ze al dat zwakke lezers gek zijn op moppenboeken. Met plezier zocht ze geschikte boeken voor ze op, maar dan moesten die kinderen wel eerst zelf een goede mop vertellen. En bij moppen ligt de basis van het theaterlezen dat Elseline Knuttel later ontwikkelde en waar ze veel onderzoek naar heeft gedaan.

Humor werkt motiverend,
zeker voor zwakkere lezers

Moppen

Moppen zijn korte afgeronde teksten met verschillende karakters, vaak in dialoogvorm met ongeveer gelijke beurtname, en het belangrijkste: ze zijn om te lachen. En precies humor werkt motiverend voor bijna alle kinderen, maar zeker voor zwakkere lezers.

Elseline werkte veel moppen om tot korte theaterleesteksten. De bedoeling is dat kinderen met elkaar, elk vanuit hun eigen rol, de moppen voorlezen voor de klas, maar zodanig dat ze vloeiend en met de juiste intonatie lezen. Dan pas heb je immers het meeste succes met je mop! En om die reden oefenen de kinderen hun rol van tevoren. Vooral zwakke lezers ervaren door dit oefenen vaak voor het eerst dat zij vlot en met de juiste intonatie kunnen voorlezen. Want het gaat nog steeds om voorlezen. De kinderen hoeven hun tekst niet van buiten te leren.

Annemarie Bon

Annemarie Bon was onder meer tien jaar hoofdredacteur van het jeugdtijdschrift *Taptoe*. Nu is zij kinderboekenschrijfster, educatief auteur, leespromotor, schrijfdocent en Schrijfdocent. Zij schreef *Verkeerd verbonden*, een boek theaterleesteksten voor de bovenbouw.
annemariebon.nl

Op de website leesletters.nl/theaterlezen vindt u een compleet archief theaterleesmoppen en bovendien elke maand een nieuwe mop. Probeer er eens een aantal uit met de kinderen! Kopieer ze, schrijf ze over of download ze van de website en laat de kinderen ze oefenen. Hierbij alvast twee voorbeelden:

Kapotte wekker

- Joop Mijn wekker is kapot.
Mark Dat is ook lastig! Dan weet je niet hoe laat het is als je midden in de nacht wakker wordt.
Joop Oh, maar daar heb ik wel een slimme oplossing voor bedacht.
Mark Je maakt me nieuwsgierig! Vertel!
Joop Heel eenvoudig, ik pak gewoon mijn trompet...!
Mark Je trompet??? Kun je daarop zien hoe laat het is...?
Joop Nee, ik neem mijn trompet mee naar buiten en ga een deuntje spelen.
Mark Huh? Wat gebeurt er dan?
Joop Dan is er altijd wel een buurman of buurvrouw die het raam open doet en roept: 'Ben je gek geworden? Het is drie uur 's nachts!'

Hamsters

- Juf Marco, let je eventjes op? Ik heb een rekenopdracht voor jou.
Marco Ja juf, ik ben één en al oor.
Juf Stel, je bent jarig. Ik weet dat je dol bent op dieren, dus ik geef jou vier hamsters.
Marco Goed idee juf, ik vind hamsters heel erg leuk.
Juf Ja, wacht maar even, ik ben nog niet klaar. De volgende dag geef ik je er nog drie.
Marco Nou, nou, het kan niet op!
Juf Ja rustig maar, ik wil van je weten hoeveel hamsters je nu hebt.
Marco Tsja... eens even denken. Eh... eerst krijg ik er vier en dan nog eens drie... Eh, ja, ik weet het: acht hamsters, juf!
Juf Waar zit je met je verstand! Denk 's goed na! Vier en drie is..., nou?
Marco Toch echt acht hamsters, juf!
Juf En waarom denk je dat?
Marco Ik heb thuis al een hamster.

Leesvoorstelling

Het principe van de moppen bracht Elseline Knuttel tijdens haar studie Master SEN-dyslexie op het idee korte sketches te ontwikkelen, die net als de moppen humor als speerpunt hebben, zoals bij cabaret. Ze bedacht een concept voor teksten voor twee tot vier kinderen en gaf die uit in boeken voor twee leeftijdscategorieën. Die teksten zijn niet per se heel eenvoudig geschreven en bieden de kinderen juist daardoor extra uitdaging. Juist zwakkere lezers vinden het heel fijn als ze – door te oefenen – een relatief moeilijke tekst kunnen lezen. Het vergroot hun gevoel van trots.

De kracht van theaterlezen zit in het herhaald lezen met als doel een leesvoorstelling. Juist dat herhaald lezen bevordert leesbegrip, leesplezier en vloeiend lezen.

Theaterlezen is vanwege het oefenen een andere leesvorm dan dialooglezen ofwel 'gewoon' hardop samen lezen. De kinderen oefenen niet omdat ze zwakke lezers zijn, maar omdat ze straks samen met de anderen een leesvoorstelling geven. Dat maakt het leuk, spannend en aantrekkelijk.

Vloeiend lezen

Ook sterke lezers hebben baat bij herhaald lezen, instructie en feedback. Zij gaan er net zo goed op vooruit als zwakkere lezers. Wie herhaald leest, leest de tweede, derde of vierde keer altijd beter dan de eerste keer. Het lezen wordt steeds vloeiender. Het motto is simpel en doeltreffend: hoe meer je oefent, hoe makkelijker het gaat en hoe leuker het klinkt!

Als je de tekst kent, weet je beter waar je moet versnellen of vertragen, je volume moet aanpassen of een stilte moet laten vallen voor het optimale effect. Het bevordert het vloeiend lezen. Dat effect zie je ook bij de Nationale Voorleeswedstrijd.

Vloeiend lezen en leesbegrip gaan hand in hand. Wie vloeiend leest, begrijpt beter waar de tekst over gaat. En wie een tekst goed begrijpt, leest die vanzelf vloeiender, dat wil zeggen vlot en

accuraat, met expressie én begrip. Het lezen klinkt dan natuurlijk, zoals je praat eigenlijk. De manier waarop een kind een tekst hardop voorleest, is zelfs een indicatie voor het leesbegrip. Maar theaterlezen biedt meer dan oefenen in vloeiend hardop lezen, het is ook een oefening in actief luisteren. Je moet immers goed bij de les blijven om op tijd je eigen rol weer te lezen. Op deze manier samenlezen is tevens verbindend: je deelt samen het verhaal én de activiteit van het lezen. En je leert van het goede voorbeeld van klasgenoten. Bovenal zorgt theaterlezen voor plezier en succeservaringen voor betere en zwakkere lezers.

Instructie en feedback

Theaterlezen nodigt uit tot instructie over bijvoorbeeld aandacht voor de interpunctie of verschillende accenten, zoals melodisch, temporeel en dynamisch. Minilessen lenen zich er als werkvorm goed voor.

U helpt de kinderen vooruit met heel gerichte feedback. Benoem precies wat het kind goed deed. 'Goed gedaan' is erg vaag. Wat heb ik dan precies goed gedaan, vraagt het kind zich af. Maak het concreet door bijvoorbeeld te zeggen: 'Dit klonk erg spannend, doordat je je stem wat zachter/zwaarder/banger liet klinken.'

Zeg ook niet dat er iets niet goedging, maar geef tips voor verbetering. Geef die, zoals in het theater, in de vorm van regieaanwijzingen. Vraag de kinderen of iets boos genoeg klonk. Geef aan dat als je er een boos gezicht bij trekt, het ook bozer klinkt.

U kunt het voorlezen ook opnemen in beeld of geluid en samen terugkijken of -luisteren. Kinderen ontdekken dan zelf dat ze de eerste

keer 'saaï' voorlezen, maar de vijfde keer niet meer. Nodig de kinderen ook uit elkaar tips en tops te geven, ter versterking van het lezen van hun rollen.

Veel mogelijkheden

Theaterlezen dient meerdere doelen en biedt veel mogelijkheden. U kunt het inzetten om leesplezier (terug) te krijgen bij sommige kinderen. Ook kunt u deze speciale vorm van samenlezen als werkvorm inzetten naast of in plaats van RALFI-lezen. RALFI is een leesinterventie gericht op het verhogen van het leesniveau en vloeiend lezen voor kinderen die het lezen grotendeels beheersen maar langdurig te traag blijven lezen. Alle RALFI-principes zijn toepasbaar op het theaterlezen.

Ook zijn de theaterleesteksten bij uitstek geschikt om het thuis lezen te stimuleren. Ouders of andere familieleden kunnen met kinderen oefenen en met de sketches zelfs de sier maken op feestjes. Zeker als er dan ook nog gebruikgemaakt wordt van eenvoudige rekwisieten, zoals een hoed of een pet. Op deze manier is het ook een aantrekkelijke manier om de zomerleesdip te voorkomen.

Theaterleesteksten zijn bij uitstek geschikt om het thuis lezen te stimuleren

Of geef eens een miniles (voortgezet) technisch lezen met gerichte ondersteuning voor een bepaald aspect, zoals interpunctie of dynamisch lezen (hard-zacht, hoog-laag, langzaam-snel). Al lezend kunt u de rollen voor de afscheidsmusical in groep 8 op dezelfde manier aanpakken.

Let er wel op dat de luisterende kinderen, het publiek dus, niet overvoerd en dus verveeld raken bij het zoveelste theatermopje. Zorg voor variatie en denk aan een leesvoorstelling als start van een ouderavond over het belang van lezen en voorlezen. Ook weksluitingen, een gastoptreden in een andere klas, een schoolkamp, projectweken of een teamvergadering zijn ideale gelegenheden.

Schrijfopdracht

Op leesletters.nl/theaterlezen vindt u een overzicht van alle theaterleesmaterialen. Maar u kunt ook zelf de kinderen (of uzelf) aan het werk zetten.

Herschrijf gewoon een kort verhaal tot een theatertekst! Bijvoorbeeld de verhalen van *Meester Jaap* van Jacques Vriens lenen zich hier goed voor. Kies in elk geval een verhaal met veel dialogen en dat zich op één locatie en zonder tijdsprongen afspeelt. Geef als opdracht mee het verhaal zo te schrijven dat de beschrijvingen in de originele tekst opgenomen worden in de dialoog, maar zodanig dat het niet te gekunsteld wordt. Een leuk alternatief voor een taalles uit de methode!

Internet

- leesletters.nl/theaterlezen
Op deze website vindt u onder meer een aantal gratis downloads van theaterteksten en voorbeeldfilmpjes.

Boeken

- *Kikkers, kikkers en nog eens kikkers*, Erik van Os en Elle van Lieshout, uitgeverij De Inktvis (voor groep 4/5)
- *Verkeerd verbonden*, Annemarie Bon, uitgeverij De Inktvis (voor groep 6/7/8)

- *Twee kilo vliegen (gewone moppen én theaterleesmoppen)*, Netty van Kaathoven en Lizzy van Pelt, uitgeverij De Inktvis
- *Applaus voor jou – Handleiding Theaterlezen voor leesbegeleiders*, Elseline Knuttel, uitgeverij De Inktvis
- *Toneellezen*, uitgeverij Zwijsen

Workshop

Bent u geïnteresseerd in theaterlezen? Elseline Knuttel geeft workshops aan onderwijsgeevenden, logopedisten, bibliotheek-consulenten, remedial teachers, dyslexiespecialisten en andere belangstellenden. Voor meer informatie: info@leesletters.nl

